

ŠOLSKI PRIJATEL.

Izhaja vsak torek na pol poli in velja na leto 2 fl. 12 kr. po pošti, 1 fl. 36 kr. brez pošte.

Číslo 20. V torek 17. maja 1853. II. tečaj.

Tonček v šoli.

Oče. Kaj pa so vam dones od tihnic — mi smo jim gerdo rekali mitlavtarji — povedali?

Tonč. Atej! edno tihnico že znam, smo se jo dones naučili, nobeden je ni mogel glasno izgovoriti. Narprej so Nina poklicali, in rekli! Povej mi Nina! kako ti je ime? Odgovorila je: meni je ima *Nina*. Ko rečem Ni-na, kolikokrat odpremo usta, — le poglejte: Ni-na. Dvakrat smo djali. Kaj slišite, ko jih pervokrat odprem, le poslušajte: Ni — na. Slišimo: Ni. Le prav počasi recite: 'N - - - i, le dolgo vlecite: 'N - - - i. Kaj mislite, alj slišite kak glas, ki smo se ga že učili, alj ne, — le vlecite 'N - - i: alj vam nič v glavo ne pade? kateri glas ste se narprej učili? Smo skoraj vsi vkup zavpili *i*. Prav, alj slišite *i*, ko rečem: 'N - - - i. Da, slišimo ga. Alj pa ničesar še zraven? le poslušajte, bodem prav dolgo vlekem 'N - - - i. Slišimo zraven nek glas, slišimo še glas: '*n*. Res je, glas '*n* slišimo, le dobro ga zamerkajte! — Kaj pa pri vas jēste v petkih? Pri nas jēmo žganke in mleko, pri nas krape, pri nas pa tudi včasih nudelne. So le kej dobri nudelni? Oh! nudelni, dobro zabeljeni in s sirom potrošeni, so kej dobri! Nudelne taj jeste, le poslušajte: ko rečem *nudel*, kolikokrat usta odprem, kaj ne tudi dvakrat? Da! dvakrat, narprej rečete nu — potem pa — del. Ko rečem prav počasno '*n - - u*, alj slišite kak glas, ki ga morebiti že znamo, le pomislite! Sedaj smo pa že, atej! hitro vedeli povedati, da slišimo glas *u*, ki ga že znamo; pa ti glas ni sam, smo rekli, je še nekaj zraven. No! kaj pa, le dolgo potegnite '*n - - u*. Glas '*n* je še zraven *u*; dobro! glas '*n* je

zraven *n*, ko rečem *nu*. — Kako je pa tebi ime? Meni je ime Nežika. Taj si ti Nežika; ko bodeš velika zrastle, ti bojo pa rekali Neža. Ko rečem počasi Ne-ža, alite! tudi dvakrat usta odprem, le na moje usta glejte! Kedar pervokrat usta odprem in rečem Ne — kaj slišite? Sedaj sem hitro povedal: slišimo glas *e* in pa še nekaj zraven, to je glas '*n*. Pohvalili so me, da sem tako lepo odgovoril. Glas '*n* taj slišimo, so g. učitel pristavili. — Potem so nam še povedali, kaj je to: knjiga je *nova*, in so prašali *Nano*, kako je jej ime? Ravno tako, kakor poprej, so nas popraševali, da smo najdlji, da je zraven *o*, ko rečem *no*, glas '*n*, in zraven *a*, ko rečem *Na* — tudi glas '*n*. Slednič so nam še več reči povedali, in mi smo morali glas '*n* najti. Vidim, so djali, da glas '*n* že dobro poznate, sedaj bodem vam pa tudi pokazal, kako se glas '*n* piše. Le plošice vun! le sem glejte in za meno potegvajte! Naredim nar prej tenjko potem dolj zavihano debelo čerto *z*, glejte jo — še vi jo naredite — zraven nje postavim zgorej in dolej tenjko, na sredi pa debelo, malo zavito čerto, takole *v*, te dve čerti vkup ste glas '*n*, tako se glas '*n* piše. Le pišite glas '*n*! Nisim mislil, da bote tako hitro znali. Sedaj pa le spet poslušajte! Rečem Ni-na, kaj slišite, ko rečem ni. Slišimo glas *i* pa še glas '*n* zraven; kaj mislite, ali slišite glas '*n* prej alj pošlej, le poslušajte, bom prav počasi potegnul N — — i. Prej slišimo glas '*n*, za njim pa glas *i*. Kteri glas bote taj popred postavili, ko rečem ni, glas '*n* alj glas *i*. Glas '*n*, zato ko ga prej slišimo. Pišite taj glas '*n*; no! že prav, sedaj napišite zraven glas *i*, kako bote sedaj izrekli, le recite nar popred prvi glas, potem pa uni. Bomo tako izrekli: *ni*. Tako smo tudi sčasoma pisali: *nu*, *ne*, *no*, *na*, kakor smo se prej učili. Slednič so tudi križema vkazali pisati: *nu* — *na* — *ni* — *no* — *ne*; tako dolgo je to šlo, da smo to urno znali. Še nekaj so nas prašali: ko rečem *na*, kako izrečem *a*, kako pa '*n*, glasno ali tiho. Prav! glas *a* izrečemo glasno, glas '*n* pa tiho. Sedaj pa že veste povedati, da je *a* glasnica, '*n* pa tihnica, zato ker *a* glasno, '*n* pa tiho izgovarjamo.

Oče. To je pa prej ko ne tisto glaskovanje ali lavtiranje, ki marsikomu preseda in glavo beli!

Nekaj od ljubih živalic.

(Dalje.)

Pervo poglavje.

Kakšno truplo imajo živali.

Otroci so že komej nedelo pričakovali; zakaj pripušeno jim je bilo zopet k gospodu katehetu iti, in zbralo se je tudi veliko otrok, kakor so jim gospod katehet dovolili. Ko je keršanski nauk minul, so se otroci kakor krotke ovčice za gosp. katehetom podali. Skoraj je v gospodovej izbi prostora zmanjkalo.

Kat. Toliko poslušavcev bom danas imel? Prav lepo za vas, ljubi otroci! Vi ste poprej v cerkvi dobro na to pazili, kar sim vam pripovedoval, namreč: kako se imamo proti Bogu in bližnjemu obnašati. Mislim, da bote prav pazljivi, ko bom vam danas, kakor tudi druge nedele, če mi ljubi Bog zdravje da, veliko od živali povedal.

Tonč. O radi bomo na vse pazili. Mi smo se že cel teden tega veselili, in smo tudi našim součencem na tanjko vse povedali, kar ste nam, visokovredni gospod, pretečeno nedelo pripovedovali. To je bilo veselje!

Jan. Kar smo jim od Njih kodra in popkarja povedali, niso skoraj hoteli verjeti. Potem smo pa jim rekli: le z nami pojdite, gospod katehet bojo radi vidili, če vas več pride.

Kat. Ti nejeverni Tomaži naj se koj prepričajo. Pojdite v drugo izbo in pregledujte kamne, luštrenke in namašane ptice. Pa varujte, da ne bodite nič poškodvali ali vbili. Moj popkar pa naj eno zapoje. Pa le pri pokoju bodite, če ne, jenja koj peti. Tukaj pregledujte, in na cedulah znate brati, kako se to ali drugo imenuje. Jaz bom med tim kupico kave spil, potlej gremo v vert. — Alo popkar poj!

Otroci niso vedeli, ali bi ptiča poslušali, ali brali, ali pa reči pregledovali. Vse je jim tako dopadlo, da bi bili radi cel dan tukaj ostali. Popkar je lepo prepeval, in na vertu je bilo vse zeleno. Gospod katehet v izbo stopijo, otroke tolažijo, in jim obljubijo drugokrat te reči pokazati in razlagati.

Kat. Otroci, tukaj je prevroče. Pojdimo na vert, jaz sem on-daj že nekaj za vas pripravil. O to je bilo veselo za otroke!

Pa kako so se otroci prestrašili, ko so na mizi namesto di-ščega sadja tri mertvaške glave zagledali, plašni so nazaj vtekli, in se niso hotli v loko podati. Pa g. katehet so jim ti strah kmalo potolažili. S časom so vsi za njimi prilezli, jih poslušat. Ko se je vse posedlo, so začeli katehet:

Preden vam kaj novega povem, hočem vas malo čes to pre-prašati, kar sim vzadnič pripovedoval. Od česa sim govoril?

Jan. Pokazali ste nam, kako da se stvari razločijo in tudi tri stopnje stvarjenih reči.

Kat. Ktere stvari so na nar nižjej stopnji?

Tonč. Kopanine, t. j. zlato, srebro, kamni itd. Nad timi so rastline, še viši živali, in nar viši je pa človek. Po truplu je pa človek drugim živalim podoben, za to se tudi po truplu med druge živali šteje.

Kat. Zakaj je rekel Tonček, da človeka le po *njegovem truplu* med živali štejemo?

Anč. Ker je človeška duša *duh*, kterega ne moremo viditi, in je tudi za nekaj višjega, za drugi svet stvarjen.

Kat. Jaz sim pa vam rekel, da tudi živali imajo dušo, ali je tudi ta za drugi svet stvarjena? Morebiti, da ona tudi v nebesa ali v pekel pride?

Otroci. (Se posmehujejo.)

Tonč. Kaj pa še; živalna duša ni nič duhovitnega, ona je vmerjoča, nima spomina in proste volje, in je na truplo navezana, kterega, dokler je žival pri življenju, oživlja, pregible, in s kterim kakor plamen mine, bi rekel vgasne.

Kat. Morebiti, da se pa motimo, če pravimo, da živali imajo tudi dušo; nekteri učeni gospodje nočejo tega verjeti, in pravijo, da ima žival le *slepi pogon*.

Jan. Ti gospodje naj bi vašega kodra in popkarja vidili, kaj da znata, potem bi že drugače govorili.

Tonč. Ah, če bi mi g. katehet dovolili nekaj povedati, kar sim pretečeni teden vidil.

Kat. Če se našim pogovorom prileže, le povej.

Tonč. O ja g. katehet. Jaz sim bil ti teden, v četrtek, s svojim očetom v mestu. Nek mož je imel čez dvajset ptic, ktere so bile prav dobro podučene. — Vsega nočem povedati, ker bi nam časa zmanjkalo. Hočem le to povedati, kar je bilo nar lepše.

Dva kanarčka, s vojaškimi kapcami na glavi in s kratkimi sablicami opašena, sta stala možko pred neko hišo na straži, in s eno nogico sta sablice držala. Na neki mali klopi so sedeli štiri ptiči, jaz mislim cajzeki, kakor vojšaki oblečeni. — Na enkrat verže neki kanarček na straži svojo kapico in sablico proč, in jo odferči. In kaj mislijo g. katehet, ko je ti odferčal, je drugi na glas zaupil, in hitro jo nek drugi z klopi za njim naprede in je beguna oključal, potem sta po lestvicah zopet nazaj pred stražo priferkotala. Begun ni dolgo tukaj stal, ko sta dva cajzeka, ktera sta bila kakor konja vprežena, mali top pripeljala, na katerim je kanarček sedel in gorečo luntico v tačici držal; begun se ravno pred top postavi. Kanarček se je z luntico zraven topa vstopil. — Ah, kako mi je serce butalo, ker sim jaz mislil, da bodo ptiča res vstrelili. — In res! gospod teh ptic je gorečo lunto na top nameril, in, vi ne bote verjeli, ogenj se je pokazal, top počil, in vbogi kanarček se je zvernil in kakor mertev na herbtu ležal.

Jaz sim pa na ves glas vpil in jokal, ker ptič se ni ganil. Ljudje so se smejali, jaz mislim meni. Po tem strelu, pri katerim se pa nobeden ptič ni splašil, sta prišla dva cajzeka s vozičkam, za tim nek popkar. Tile potegne vstrelenega ptiča na voziček, in cajzeka ga odpeleta, popkar pa za njima.

O kako sim bil vesel, ko so mi oče povedali, da ptič ni mertev, da je le samo tako naučen. Pri tej priložnosti sim mislil na vašega barkaža in na to, kar ste nam pretečeno nedelo povedali.

(Dalje sledi.)

Dober pastir dobrih ovčic.

(Konec.)

Tretji den po ti prigodbi je sedel poverenik celo sam v svoji sobi. Zdaj mu pripelajo nekega od starosti že celo sklučenega sereca, kteri na ternjevo palco naslonjen, se je z svojim slabom obrazom, in raztergano duhovno obleko moral vsakemu človeku v serce vsmiliti.

Gospod poverenik! ga nagovori duhoven, vi ste v vasi N. naznanili, da hočete onemu 20,000 goldinarov plačati, kateri bi vam fajmoštra one srenje predal, jas sem tukaj, da vam za te dnare zaželjenega fajmoštra v vašo oblast predam. Ta ponudba se je poverniku strašno čudna zdela.

Poverenik pravi: Duhoven, v svoji starosti in v svojem stanu mi ti tukaj čudno ponudbo delaš? D. Ni tako čudno, kakor vi mislite, vam je po volji. P. Kdo si ti, da meni glavo svojega brata ponudiš? D. Kaj vam je to na skerbi, če sem le jaz mož beseda, vam je po volji. P. Naj bode, alj kerv, ktera se bode prelila, naj pride čez tvojo lastno glavo. D. Dobro, kaj ne vi bote meni obljubljenih 20,000 goldinarov plačali? P. Gotovo. D. Alj bi vi meni morde nebi še nekaj več dati zamogli? P. Kervožejni starel! ni tvoja hudoba dovolj plačana? D. Ne jezite se, dajte mi le samo 20,000 goldinarov, sem že zadovoljen. P. Bom dal potem, ko boš ti meni zaželjenega fajmoštra izročil. D. Jas pa postavim ono pogodbo: vi meni dovoljite tudi, da zdohlenimi dnari tudi po svoje volji ravnam, kaj ne? P. Kaj je za to meni mar; alj ne zamoreš ti z svojim kervavim dnarom narediti, kar hočeš? D. To vem, vendar mi to obljubite, jaz imam vzrok, zakaj da pri tem ostanem. P. Če ravno nevem, zakaj to terjaš, in kaj s tim nameniš, vendar obljubim. D. Dobro, tedaj mi dajte dnare, jaz sam sem fajmošter iz vasi N. P. Vi! reče začudjen poverenik, glas in jezik se mu vstavlja. D. Ja, jaz sem, odgovori mirno duhoven. P. In vi sami sebe prodate? D. Ja, da obljubljenih 20,000 goldinarov zaslužim. P. Pak, kaj bote vi z denari počeli, vi morate vedeti, kaj na vas čaka? D. Ravno zategavoljo prosim, da se mi precej dnari naštejejo, kakor tudi, da me vi precej k mojim farmanom pripeljati dovoljite. P. Zakaj? D. Straža, ktera me bode spremila, vam bode na to že odgovor prinesla. P. Nevem, alj bi vam zaupal; pa saj imam vašo besedo, to je res, naj se zgodi. —

Nesrečni prebivavci požgane vasi so bili zavolj nagle zgube svojega fajmoštra v strašnem nemiru, iskali so ga povsod, alj našli ga niso. Ravno so se posvetovali, kaj bi početi bilo, — kar na enkrat spet vojšaki pridejo, kateri so v svoji sredini na nekih z voli zapreženih garah domačega fajmoštra peljali. Solznimi očmi planejo

srenjčani na svojega dobrega pastira, ga vzdignejo iz gar, mu kušnejo roke in obleko, in mu nedajo niti k besedi priti. — Ljubi otroki! jih nagovori fajmošter, vi ste bili gotovo nezadovoljni z meno, ste mislili, da sem vas zapustil, brez da bi se bil pri vas poslovil, gotovo ste se bali, da me ne bote več vidili, vi se motite, tako se ne loči po 50 letnem prijateljstvu. Jas sem imel v N. neko malo opravilo, in nisem vam od tega nič rekel, ker sem se bal, da mi vi oditi nebi dovolili; ker je ti posel zdaj dokončan, se hočem z vami zdaj čez to pogovoriti. Da bi mene ohranili, ste vi brez vsega godernjanja, vaše bajte, vaše celo premoženje, pridelk vašega težavnega celoletnega dela žertvovali; da se vam vendar nekoliko velika zguba poverne! V tej listnici je 20,000 goldinarov, ktere naj srenjski župan po pravici med vas razdeli. Ne prašajte, kako in kde sem ti dnar dobil, to še naj za zdaj skrivaj ostane, pozneje bote zvedeli. Jas bom se tudi s timi gospodi, kateri so mene tukaj sem pripeljali, nazaj vernul, in vas na nek kratek čas še zapustil. Do tega časa, da se spet vidimo, prosim, ostanite, kar ste neprenehama bili, pošteni, pridni ljudi, živite v miru med seboj, kakor se dobrim kristjanom spodobi, ljubite eden družega, ostanite v strahu božjem, in se spomnite včasi svojega starega fajmoštra; pred alj pozdnej ga bote na nekem kraju spet vidili, kder oni, kateri se ljubijo, kakor se mi ljubimo, na večne čase zjedinjeni ostanejo. In zdaj, ljubi otroci! pokleknite, da vas blagoslovim. Pri teh besedah pokleknejo vsi, še clo vojšaki, kterim so, kakor dobrim farmanom debele solze v očeh igrale. — Zdaj serec, kterega povzdignjene oči so že nebeško veličanstvo vidile, pomoli svoje suhe sloke roke čez nje, in prosi za blagoslov iz nebes tako čez svoje preganjavce, kakor tudi čez svoje prijatelje. Po dokončani molitvi se oberne po angeljsko mirno k vojšakom, rekoč: Od zdaj, moji gospodi! sim spet vaš. — Vsi farmani so šli z solznimi očmi za garami. Po njegovi vernitvi v Pariz, je ga državljanski namestnik odposlal v mesto Nantes, kder je nekaj čez tri mesce pozneje v strašnih valovih reke Loar z več drugimi duhovniki in neduhovniki mučeniško krono sprejel.

Listonoša.

* Serčno je nas razveselil ovi list od g. J. L. župnika na Horvatskem. „Što se tiče utemeljenja društva sv. Mohora ovim načinom, da bi svaki član ili najedankrat 50 gld., ili na pet godinah svake po 10 gld. položio, jaz sem toga mnenja, da se članovi na to nebi silili, jer se je v tom slučaju bojati, da nebi večja stran onih članov, koja do sada s veseljem i dobrom voljom godišnji prinesak polaguje, potom iz društva poradi pomanjkanja novac iztupili, počem društvo nebi se utemeljilo već vpropastilo, nebili pako to bila velika šteta za našu veru? za koju toliko se je zidalo, da bi se to opet porušilo; iz ovog vzroka ja bi sudio poleg mojega slaboga mnenja, da se to svakomu članu na volju pušča; koj hoče ili najedan put 50 gld. ili na 5 godinah toliko položiti, da se takov ima smatrati za utemelitelja društva, koj pako nemore ili neče toliko najedan put položiti, da so godišnjem prineskom i društvenim pravom i na dalje član ostane.“

Društvo sv. Mohora.

* *Seja 5. maja 1853. G. Leopold Cvek*, učitelj v Cerklah blizu Kranja, je poslal odboru 50 pesem za cerkev, šolo in kratak čas. Smo jih dali pregledati in poskusiti. Besede in napevi so bili spoznani za prav lepe in mične. Zato je bilo sklenjeno jih koj v natis dati. Ker je pa društvo že vlani svojim družtvenikov „Šolo veselega petja“ podalo, se te pesmi ne bojo družtvenikom pošiljale, temuč samo po štacunah prodajale. —

* Obadva dela „Kaffolovih ogovorov“ bodeta veljala 1 gld. 40 kr.; „Božidar“ pa 10 kr. sr.

* Odbor ni misli!, da bode naše društvo tako hitro naraslo na 800 družtvenikov. Zato nam že knjig zmanjuje, ker smo le 1000 iztisov tiskati dali. Smo taj sklenili, od „Goffinea“, po kterem se že toliko poprašuje, II. del v 2000 izt. in I. del spet na novič v 1000 izt. tiskati dati.